

Sówkowate (*Lepidoptera, Noctuidae*) rezerwatu „Meteoryt”
w Morasku koło Poznania*.

The Noctuid Moths (*Lepidoptera, Noctuidae*) of the „Meteoryt”
Reserve in Morasko near Poznań.

JANUSZ NOWACKI

Katedra Entomologii AR, ul Dąbrowskiego 159, 60-594 Poznań

ABSTRACT. In the Meteoryt Reserve near Poznań 188 species of Noctuid Moths have been found. Domination structure in the moth-communities was established.

Sówkowate podobnie jak większość rodzin motyli w Polsce, są pod względem rozszedlenia poznane niewystarczająco (NOWACKI, 1990). W okresie nasilającej się antropopresji na zbiorowiska roślinne, szczególnie istotnym staje się poznanie wszystkich składników ekosystemów, w tym także zgrupowań *Noctuidae*, terenów prawnie w Polsce chronionych. Umożliwi to w przyszłości określenie jak dalekie zmiany zachodzą w tych ekosystemach, mimo ich ochrony. Czy jest ona wystarczająca.

W latach 1986–87 przeprowadzono badania, mające na celu ustalenie struktury zgrupowania sówkowatych w rezerwacie „Meteoryt” w Morasku koło Poznania. Ma to bardzo duże znaczenie, ponieważ w ostatnich latach Poznań szybko rozbudowuje się w kierunku północnym tak, że granice miasta znajdują się obecnie około 3 km w linii prostej od rezerwatu. Nie jest to bynajmniej jedyne zagrożenie. O dziwo już po wielu latach istnienia tego pięknego rezerwatu, zlokalizowano na jego obrzeżach, w odległości niespełna 1 km, największe czynne do dzisiaj wysypisko śmieci miasta Poznania.

* Druk pracy w 25% sfinansowany przez Katedrę Entomologii AR w Poznaniu.

Teren badań i metody

Badany teren to obszar 52 ha lasu, leżący w leśnictwie Morasko przy drodze z Suchego Lasu do Moraska. W większości bo od wschodu, północy i zachodu graniczący z otwartymi łąkami i polami uprawnymi.

Podłoże geologiczne stanowią gliny zwałowe, piaski i żwiry pochodzące z okresu zlodowacenia bałtyckiego (DZIĘCZKOWSKI, PNIEWSKI, 1971).

Szacę roślinną stanowi las o charakterze grądu – *Querco-Carpinetum*, w drzewostanie którego obok dębów (*Quercus* L.) i grabu (*Carpinus betulus* L.) występują: brzoza (*Betula verucosa* EHRH.), jawor (*Acer pseudoplatanus* L.), klon (*Acer platanoides* L.), lipa (*Tilia cordata* MILL.) czereśnia (*Cerasus avium* L.), osika (*Populus tremula* L.), olsza (*Alnus glutinosa* L.), wierzba (*Salix alba* L.), sosna (*Pinus silvestris* L.) i świerk (*Picea excelsa* LAM.). W piętrze krzewów występują: leszczyna (*Corylus avellana* L.), głóg jednoszyjkowy (*Crataegus monogyna* JACQ.), dereń świdwa (*Cornus sanguinea* L.), wiciokrzew suchodrzew (*Lonicera xylosteum* L.), jarzębina (*Sorbus aucuparia* L.), trzmielina (*Evonymus europea* L.), czeremcha (*Padus avium* MILL.) i tarnina (*Prunus spinosa* L.). Runo jest bardzo bogate, zaznaczające się szczególnie w okresie wiosny. Dodatkowy element florystyczny wprowadzają znajdujące się na ternie rezerwatu zbiorniki wodne, porośnięte wokoło roślinnością nadwodną. Spotkać tam można: turzycę (*Carex* sp.), sit rozpierschły (*Juncus effusus* L.), pałkę szerokolistną (*Typha latifolia* L.) czy trzinę (*Phragmites communis* TRIN.).

Na omówionym terenie badania prowadzone były przy zastosowaniu trzech podstawowych metod. Były to: odłów imagines na światło lampy rtęciowej 250 W, na przynęty pokarmowe oraz zbiór i hodowla gąsienic. Spośród wymienionych podstawową metodą był odłów imagines na światło. Odłowów prowadzono obok leśniczówki, znajdującej się w rezerwacie na niewielkiej polanie otoczonej wokoło przez badane zbiorowiska roślinne. Prowadzono je od marca do końca października, średnio co trzy dni, w zależności od warunków meteorologicznych. Zastosowanie tej metody umożliwiło dokonanie analizy ilościowej występujących w zgrupowaniu gatunków *Noctuidae*. W odłowach na przynęty pokarmowe, stosowano 10 grubych sznurów namoczonych w sfermentowanym winie owocowym, które wieszano wzdłuż drogi biegnącej przez rezerwat w kierunku północnym. Odłowów te prowadzono nieregularnie w zależności od warunków pogodowych (BUSZKO, NOWACKI, 1990).

Wyniki

W wyniku przeprowadzonych badań na terenie rezerwatu „Meteoryt” odłowiono 10034 egzemplarze *Noctuidae* należące do 188 gatunków. Wszystkie wykazane z terenu badań sówkowate przedstawiono w tabeli I. Gatunki

przedstawiono w układzie systematycznym z podaniem liczby odłowionych osobników, dominacji w % oraz okresu pojawu imagines (cyfra rzymska oznacza miesiąc a występująca po niej w nawiasie cyfra arabska oznacza ekadę).

Tab. I. Systematyczny wykaz *Noctuidae* stwierdzonych w rezerwacie „Meteoryty” w Morasku koło Poznania w latach 1986–1987
Systematic list of *Noctuidae* recorded in „Meteoryt” reserve in Morasko near Poznań in years 1986–1987

Gatunek Species	Liczba odf. okazów Number of specimens collected	Dominacja w % Domination (%)	Okres pojawu Period of appearance
1	2	3	4
<i>Euxoa tritici</i> (L.)	3	0,03	VIII (1–2)
<i>Agrotis segetum</i> (DEN. et SCHIFF.)	35	0,35	V (3) – VI (3) i VIII (1) – X (1)
<i>A. exclamatoris</i> (L.)	106	1,06	V (3) – VII (3)
<i>A. ipsilon</i> (HUFN.)	2	0,02	VII (3) i IX
<i>Axylia putris</i> (L.)	31	0,31	V (3) – VIII (3)
<i>Ochropleura plecta</i> (L.)	30	0,30	V (3) – VI (3) i VII (3) – IX (1)
<i>Rhyacia simulans</i> (HUFN.)	1	0,01	VII (1)
<i>Noctua pronuba</i> L.	14	0,14	VII (1) – IX (1)
<i>N. orbona</i> (HUFN.)	2	0,02	IX (1–2)
<i>N. janthina</i> (DEN. et SCHIFF.)	6	0,06	VII (3) – IX (2)
<i>Opigena polygona</i> (DEN. et SCHIFF.)	21	0,21	VII (1) – VIII (1) i IX (1–2)
<i>Diarsia mendica</i> (F.)	3	0,03	VI (3) – VII (1)
<i>D. brunnea</i> (DEN. et SCHIFF.)	30	0,30	VII (1–3)
<i>D. rubi</i> (VIEW.)	7	0,07	VIII (1) – IX (1)
<i>Xestia c-nigrum</i> (L.)	472	4,70	V (2) – VII (1) i VII (3) – IX (2)
<i>X. triangulum</i> (HUFN.)	160	1,59	VI (1) – VII (3)
<i>X. baja</i> (DEN. et SCHIFF.)	13	0,13	VII (2) – VIII (2)
<i>X. sexstrigata</i> (HAW.)	1	0,01	IX (2)
<i>X. xanthographa</i> (DEN. et SCHIFF.)	23	0,23	VIII (2) – IX (2)
<i>Eurois occulta</i> (L.)	1	0,01	VII (1)
<i>Anaplectoides prasina</i> (DEN. et SCHIFF.)	4	0,04	VI (3) – VII (2)
<i>Cerastis rubricosa</i> (DEN. et SCHIFF.)	1	0,01	IV (2)
<i>Discestra trifolii</i> (HUFN.)	36	0,36	V (2–3) i VII (2) – VIII (3)
<i>Hada nana</i> (HUFN.)	2	0,02	IX (2)
<i>Polia bombycina</i> (HUFN.)	1	0,01	VII (1)
<i>P. nebulosa</i> (HUFN.)	12	0,12	IV (2) – VII (2)
<i>Pachetra sagittigera</i> (HUFN.)	1	0,01	V (3)
<i>Sideridis albicolon</i> (HUFN.)	1	0,01	VI (2)
<i>Heliophobus reticulata</i> (GOEZE)	2	0,02	V (3) – VI (3)
<i>Mamestra brassicae</i> (L.)	29	0,29	V (3) – VI (3) i VIII (1) – IX (2)
<i>Melanchra persicariae</i> (L.)	26	0,26	VII (1) – VIII (1)

1	2	3	4
<i>Lacanobia contigua</i> (DEN. et SCHIFF.)	1	0,01	VII (1)
<i>L. thalassina</i> (HUFN.)	26	0,26	V (2) - VII (1)
<i>L. suasa</i> (DEN. et SCHIFF.)	166	1,65	V (1-2) i VIII (3) - IX (1)
<i>L. splendens</i> (HBN.)	6	0,06	VII (3) - VIII (1)
<i>L. oleracea</i> L.)	29	0,29	V (3) - I (3) i VIII (1) - VIII (1)
<i>L. aliena</i> (HBN.)	1	0,01	VI (2)
<i>Hadena rivularis</i> (F.)	6	0,06	V (2) - VI (1) i VIII (1) - IX (2)
<i>H. bicurris</i> (HUFN.)	7	0,07	VII (3) - IX (2)
<i>Cerapteryx graminis</i> (L.)	8	0,08	VII (1) - VIII (1)
<i>Tholera cespitis</i> (DEN. et SCHIFF.)	3	0,03	VIII (3) - IX (1)
<i>T. decimalis</i> (PODA)	1	0,13	IX (1)
<i>Panolis flammea</i> (DEN. et SCHIFF.)	13	0,13	IV (2) - V (1)
<i>Egira conspicillaris</i> (L.)	1	0,01	V (2)
<i>Orthosia cruda</i> (DEN. et SCHIFF.)	4881	48,61	IV (1) - V (2)
<i>O. miniosa</i> (DEN. et SCHIFF.)	4	0,04	IV (3)
<i>O. populeti</i> (F.)	23	0,23	IV (2-3)
<i>O. gracilis</i> (DEN. et SCHIFF.)	4	0,04	IV (2) - V (2)
<i>O. stabilis</i> (DEN. et SCHIFF.)	188	1,87	IV (2) - V (3)
<i>O. incerta</i> (HUFN.)	149	1,48	IV (1) - V (3)
<i>O. munda</i> (DEN. et SCHIFF.)	52	0,52	IV (1-3)
<i>O. gothica</i> (L.)	202	2,02	IV (2) - V (3)
<i>Mythimna turca</i> (L.)	3	0,03	VII (1-3)
<i>M. conigera</i> (DEN. et SCHIFF.)	14	0,14	VII (1) - VIII (1)
<i>M. ferrago</i> (F.)	29	0,29	VII (1) - VIII (1)
<i>M. albipuncta</i> (DEN. et SCHIFF.)	3	0,03	VII (2) - VIII (2)
<i>M. pudorina</i> (DEN. et SCHIFF.)	4	0,04	VII (1-3)
<i>M. straminea</i> (TR.)	1	0,01	VII (2)
<i>M. impura</i> (HBN.)	4	0,04	VII (1) - IX (1)
<i>M. pallens</i> (L.)	19	0,19	VI (1-3) i VIII (1) - IX (2)
<i>M. l-album</i> (L.)	11	0,11	VI (2) i IX (1) - X (1)
<i>M. obsoleta</i> (HBN.)	6	0,06	V (2) - VII (1)
<i>M. comma</i> (L.)	2	0,02	VI (3) - VII (2)
<i>Cucullia fraudatrix</i> EV.	1	0,01	VII (2)
<i>Brachionycha sphinx</i> (HUFN.)	75	0,75	X (1-3)
<i>B. nubeculosa</i> (ESP.)	2	0,02	IV (1)
<i>Aporophyla lutulenta</i> (BKH.)	2	0,02	IX (1-2)
<i>Lithophane ornitopus</i> (HUFN.)	2	0,02	X (3) i IV (3)
<i>L. furcifera</i> (HUFN.)	5	0,05	IV (1-3)
<i>Xylena vetusta</i> (HBN.)	1	0,01	IV (1)
<i>X. exoleta</i> (L.)	1	0,01	IV (2)
<i>Allophyes oxyacanthae</i> (L.)	387	3,84	IX (2) - X (3)
<i>Dichonia aprilina</i> (L.)	1	0,01	X (1)
<i>D. convergens</i> (DEN. et SCHIFF.)	22	0,22	IX (2) - X (2)
<i>Eumichtis satura</i> (DEN. et SCHIFF.)	64	0,64	IX (1) - (1)
<i>Eupsilia transversa</i> (HUFN.)	35	0,35	X (1-3)
<i>Conistra vaccinii</i> (L.)	179	1,79	X (1) - V (1)
<i>C. ligula</i> (ESP.)	3	0,03	X (1) - IV (1)

1	2	3	4
<i>C. rubiginosa</i> (SCOP.)	4	0,04	X (2) – IV (3)
<i>C. rubiginea</i> (DEN. et SCHIFF.)	3	0,03	X (3) – IV (3)
<i>C. erythrocephala</i> (DEN. et SCHIFF.)	12	0,12	X (1) – IV (1)
<i>Agrochola circellaris</i> (HUFN.)	11	0,11	IX (2) – X (3)
<i>A. lota</i> (CL.)	2	0,02	X (2)
<i>A. macilenta</i> (HBN.)	1	0,12	X (1–3)
<i>A. helvola</i> (L.)	9	0,09	IX (3) – X (3)
<i>A. litura</i> (L.)	5	0,05	IX (2) – X (2)
<i>A. lychnidis</i> (DEN. et SCHIFF.)	1	0,01	IX (2)
<i>Xanthia citrigo</i> (L.)	5	0,05	IX (2) – X (1)
<i>X. togata</i> (ESP.)	8	0,08	IX (2) – X (2)
<i>X. icteritia</i> (HUFN.)	7	0,07	IX (1–2)
<i>Moma alpium</i> (OSBECK)	1	0,01	VI (2)
<i>Calocasia coryli</i> (L.)	1	0,01	VII (2)
<i>Diloba coeruleocephala</i> (L.)	1	0,01	X (1)
<i>Acronicta megacephala</i> (DEN. et SCHIFF.)	44	0,44	V (2) – VI (3) i VII (1) – VIII (1)
<i>A. leporina</i> (L.)	3	0,03	V (2)
<i>A. psi</i> (L.)	1	0,01	VII (2)
<i>A. strigosa</i> (DEN. et SCHIFF.)	1	0,01	VII (2)
<i>A. rumicis</i> (L.)	153	1,52	V (1) – VI (2) i VII (2) – IX (1)
<i>Craniophora ligustri</i> (DEN. et SCHIFF.)	1	0,01	V (3)
<i>Bryophila domestica</i> (HUFN.)	1	0,01	VIII (1)
<i>Amphipyra pyramidea</i> (L.)	13	0,13	VIII (1) – X (1)
<i>A. berbera</i> RUNGS	8	0,08	VIII (1) – X (1)
<i>A. tragopoginis</i> (CL.)	12	0,12	VIII (1) – X (3)
<i>Dypterygia scabriuscula</i> (L.)	10	0,10	V (2) – VII (2)
<i>Rusina ferruginea</i> (ESP.)	60	0,60	VI (1) – VII (3)
<i>Actinotia polyodon</i> (CL.)	5	0,05	V (3) i VIII (1)
<i>Thalophila matura</i> (HUFN.)	3	0,03	VII (2) – VIII (1)
<i>Trachea atriplicis</i> (L.)	8	0,08	VI (2) – VIII (1)
<i>Euplexia lucipara</i> (L.)	60	0,60	VI (1) – VII (3)
<i>Callopietria juventina</i> (STOLL.)	1	0,01	VI (2)
<i>Ipimorpha subtusa</i> (DEN. et SCHIFF.)	9	0,09	VII (1) i VII (3) – VIII (1)
<i>Enargia paleacea</i> (ESP.)	4	0,04	VII (3) – VIII (3)
<i>Cosmia trapezina</i> (L.)	678	6,76	VII (2) – IX (2)
<i>C. pyralina</i> (DEN. et SCHIFF.)	20	0,20	VII (1) – VIII (1)
<i>Apamea monoglypha</i> (HUFN.)	7	0,07	VI (2) – VII (2)
<i>A. lithoxylaea</i> (DEN. et SCHIFF.)	1	0,01	VII (3)
<i>A. crenata</i> (HUFN.)	16	0,16	VI (1) – VII (1)
<i>A. charactera</i> (HBN.)	1	0,01	VII (2)
<i>A. lateritia</i> (HUFN.)	1	0,01	VII (3)
<i>A. remissa</i> (HBN.)	4	0,04	VI (1) – VII (3)
<i>A. unanimitis</i> (HBN.)	2	0,02	VI (3)
<i>A. anceps</i> (DEN. et SCHIFF.)	5	0,05	VI (1–3)
<i>A. sordens</i> (HUFN.)	21	0,21	V (3) – VII (1)
<i>A. scolopacina</i> (ESP.)	101	1,01	VII (2) – VIII (1)

1	2	3	4
<i>A. pabulatricula</i> (BRAHM)	2	0,02	VII (3)
<i>A. ophiogramma</i> (ESP.)	4	0,04	VII (2) – VIII (1)
<i>Oligia strigilis</i> (L.)	12	0,12	VI (3) – VII (2)
<i>O. versicolor</i> (DEN. et SCHIFF.)	17	0,17	VI (3) – VII (3)
<i>O. latruncula</i> (DEN. et SCHIFF.)	17	0,17	VI (3) – VII (3)
<i>O. fasciuncula</i> (HAW.)	10	0,10	VI (2) – VII (2)
<i>Mesologia furuncula</i> (DEN. et SCHIFF.)	1	0,01	VIII (1)
<i>Mesapamea secalis</i> (L.)	11	0,11	VII (1) – VIII (1)
<i>M. secalella</i> REMM	6	0,06	VII (2) – VIII (1)
<i>Photedes minima</i> (HAW.)	1	0,01	VII (2)
<i>P. fluxa</i> (HBN.)	5	0,05	VII (2) – VIII (1)
<i>Luperina testacea</i> (DEN. et SCHIFF.)	3	0,03	IX (1)
<i>Amphipoe fucosa</i> (FREYER)	1	0,01	VIII (1)
<i>A. oculea</i> (L.)	3	0,03	VIII (1) – IX (1)
<i>Hydraecia micacea</i> (ESP.)	2	0,02	IX (2)
<i>Gortyna flavago</i> (DEN. et SCHIFF.)	1	0,01	X (2)
<i>Galamia tridens</i> (HUFN.)	1	0,01	IX (1)
<i>Staurophora celsia</i> (L.)	1	0,01	X (1)
<i>Celaena leucostigma</i> (HBN.)	1	0,01	IX (1)
<i>Nonagria typhae</i> (THNGB.)	1	0,01	IX (2)
<i>N. nexa</i> (HBN.)	1	0,01	X (1)
<i>Archanara geminipuncta</i> (HAW.)	1	0,01	VIII (1)
<i>A. sparganii</i> (ESP.)	1	0,01	VIII (1)
<i>Rhizedra lutosa</i> (HBN.)	7	0,07	IX (2) – X (2)
<i>Sedina büttneri</i> (HERING)	1	0,01	X (1)
<i>Hoplodrina alsines</i> (BRAHM)	21	0,21	VI (3) – VII (3)
<i>H. blanda</i> (DEN. et SCHIFF.)	6	0,06	VII (1–3)
<i>H. ambigua</i> (DEN. et SCHIFF.)	15	0,15	VII (2) – IX (2)
<i>Caradrina morpheus</i> (HUFN.)	21	0,21	VI (2) – VII (2) i X (1)
<i>C. selini</i> (BOISD.)	11	0,11	VI (3) – VII (2)
<i>Pyrrhia umbra</i> (HUFN.)	1	0,01	VI (2)
<i>Hapalotis venustula</i> (HBN.)	4	0,04	VI (3) – VII (2)
<i>Lithacodia pygarga</i> (HUFN.)	83	0,83	V (3) – VIII (1)
<i>L. deceptoris</i> (SCOP.)	29	0,29	V (3) – VII (2)
<i>Eustrotia olivana</i> (DEN. et SCHIFF.)	1	0,01	VI (3)
<i>Emmelia trabealis</i> (SCOP.)	4	0,04	V (3) – VI (3) i VIII (1)
<i>Nycteola revayana</i> (SCOP.)	2	0,02	V (2) i IX (1)
<i>Earias vernana</i> (HBN.)	2	0,02	V (3) i VIII (1)
<i>E. chlorana</i> (L.)	11	0,11	V (3) i VIII (1)
<i>Pseudoips fagana</i> (F.)	27	0,27	V (3) – VII (2)
<i>Autographa gamma</i> (L.)	248	2,46	VI (3) – IX (2)
<i>A. pulchrina</i> (HAW.)	1	0,01	VI (2)
<i>Macdunnoughia confusa</i> (STEPH.)	17	0,17	V (2–3) i VII (2) – IX (2)
<i>Plusia festucae</i> (L.)	2	0,02	VIII (1)
<i>P. putnami</i> GROTE	1	0,01	VIII (1)
<i>Diachrysis chrysitis</i> (L.)	84	0,84	V (3) – VII (1) i VII (2) – IX (2)
<i>Abrostola triplasia</i> (L.)	15	0,15	VI (2) – VII (1) i VII (3) – IX (2)
<i>A. trigemina</i> WERN.	11	0,11	VI (1–3) i VIII (3) – IX (1)
<i>Catocala fraxini</i> (L.)	5	0,05	IX (1–2)

1	2	3	4
<i>C. nupta</i> (L.)	1	0,01	VIII (3)
<i>C. sponsa</i> (L.)	2	0,02	VII (2)
<i>C. fulminea</i> (SCOP.)	8	0,08	VII (2) – VIII (1)
<i>Clytie lunaris</i> (DEN. et SCHIFF.)	1	0,01	VI (1)
<i>Scoliopteryx libatrix</i> (L.)	2	0,02	IV (3) i V (2)
<i>Rivula sericealis</i> (SCOP.)	116	1,16	V (3) – VI (3) i VII (3) – IX (2)
<i>Laspeyria flexula</i> (DEN. et SCHIFF.)	3	0,03	VII (3)
<i>Colobochyla salicalis</i> (DEN. et SCHIFF.)	1	0,01	VI (3)
<i>Parascotia fuliginaria</i> (DEN. et SCHIFF.)	1	0,01	VIII (1)
<i>Paracolax glaucinalis</i> (DEN. et SCHIFF.)	7	0,07	VII (1) – VIII (1)
<i>Herminia tarsipennalis</i> (TREIT.)	3	0,03	VI (3) – VII (1)
<i>H. tarsicrinalis</i> (KNOCH)	5	0,05	VI (3) – VII (1)
<i>H. grisealis</i> (DEN. et SCHIFF.)	2	0,23	VI (2) – VII (2)
<i>Hypena rostralis</i> (L.)	2	0,02	V (2) i X (1)
<i>H. proboscidalis</i> (L.)	81	0,81	V (2) – IX (3)
Razem 188 Total	10034	100,00	

Spośród wszystkich stwierdzonych w terenie badań *Noctuidae* na szczególną uwagę zasługują:

– *Lacanobia aliena* (HBN.). Na terenie rezerwatu odłowiono na światło 1 okaz 17 VI 1986 r. Jest to gatunek odławiany bardzo lokalnie na terenie naszego kraju (STUDZIŃSKI, 1979).

– *Orthosia cruda* (DEN. et SCHIFF.) Gatunek ten zarówno w 1986 jak i w 1987 roku wystąpił na terenie rezerwatu masowo. W okresie od IV (1) do V (2) odłowiono 4881 osobników, co stanowi 48,6% wszystkich odłowionych *Noctuidae*. W maju obserwowano żerujące na dębach gąsienice tego gatunku, które powodowały gołożery blaszek liściowych.

– *Aporophyla lutulenta* (BKH.) Dwa osobniki tego gatunku odłowiono na światło na terenie rezerwatu 14 IX 1986 r. i 10 IX 1987 r. Jest to gatunek wykazany z bardzo nielicznych stanowisk w Polsce: Langnowo i Gdańsk (SPEISER, 1903), okolice Poznania (SCHUMANN, 1903), Bieszczady (BIELEWICZ, 1973), Dolny Śląsk (WOLF, 1935) oraz Pomorze Zachodnie (URBAHN, 1939).

– *Dichonia convergens* (DEN. et SCHIFF.) Gatunek ten odławiano na terenie rezerwatu od połowy IX do połowy X. W okresie tym odłowiono 20 osobników. W Polsce gatunek ten wykazany został dotychczas z nielicznych stanowisk: okolice Poznania (KLONOWSKI, 1975), okolice Koła (NOWACKI, 1989), Dolny Śląsk (WOLF, 1935), Górny Śląsk (Pogrzebień) (DROZDA, 1962)

– *Apamea pabulatricula* (BRAHM) Na terenie rezerwatu odłowiono dwa osobniki tego gatunku 22 i 30 VII 1986 r. Jest to gatunek wykazany w Polsce z nielicznych stanowisk: Rytwiany koło Sandomierza (KARPOWICZ, 1928),

Ziemia Chełmińska (Stronno, Jamy) (PRÜFFER, SOLTYS, 1974), okolice Warszawy (PATRYN, 1947), Śląsk (RAEBEL, 1931; WOLF, 1935) oraz Pomorze Zachodnie (URBAHN, 1939). Jest to gatunek nowy dla Wielkopolski.

– *Nonagria nexa* (HBN.) Jeden okaz tego gatunku odłowiono na światło 10 IX 1986 r. W Polsce wcześniej rejestrowany: na Pomorzu Zachodnim (URBAHN, 1939), okolicach Poznania (SCHUMANN, 1903), na Dolnym Śląsku (WOLF, 1935) oraz na Rostoczu (NOWACKI, w druku).

Tab. II. Struktura dominacji zgrupowania *Noctuidae* w rezerwacie "Meteoryt" w Morasku koło Poznania w latach 1986–1987

Domination structure of *Noctuidae* – community in „Meteoryt” reserve in Morasko near Poznań in years 1986–1987

Grupa dominacji Category of domination	Gatunki Species	Dominacja (%) Domination (%)
eudominanty eudominants	<i>Orthosia cruda</i>	48,61
dominanty dominants	<i>Cosmia trapezina</i>	6,76
subdominanty subdominants	<i>Xestia c-nigrum</i> <i>Orthosia gothica</i> <i>Allophyes oxyacanthae</i> <i>Autographa gamma</i>	4,7 2,02 3,85 2,46
recedenty recedents	<i>Agrotis exclamationis</i> <i>Xestia triangulum</i> <i>Lacanobia suasa</i> <i>Orthosia stabilis</i> <i>O. incerta</i> <i>Conistra vaccinii</i> <i>Acronicta rumicis</i> <i>Apamea scolopacina</i> <i>Rivula sericealis</i>	1,05 1,59 1,65 1,87 1,48 1,78 1,52 1,01 1,16
subrecedenty subrecedents	173	18,49
Razem Total	188	100

Ponieważ w prowadzonych badaniach stosowano metody ilościowe, możliwe było ustalenie struktury dominacji zgrupowania *Noctuidae* badanego rezerwatu (Tab. II). Z przeprowadzonej analizy widać wyraźnie, że dwie pierwsze grupy dominacji zajmują gatunki leśne: *O. cruda* 48,61% i *C. trapezina* 6,76%. Są to gatunki związane troficznie z drzewami liściastymi, głównie dębem. Stanowią one łącznie 55,37% wszystkich odłowionych w rezerwacie osobników *Noctuidae*.

O ile wysoka liczebność *C. trapezina* była w ostatnich latach obserwowana, w lasach o charakterze łąk i dąbrów w okolicach Poznania (NOWACKI, 1985), to tak wysoka ilość odłowionych osobników *O. cruda* jest zastanawiająca. Można przypuszczać, że duży wpływ na nadmierny wzrost liczebności populacji tego gatunku na terenie rezerwatu, miało zastosowanie w 1980 roku pestycydów w okresie gradacji *Lymantria monacha* L.. Doprowadziło ono do silnego zachwiania równowagi biocenotycznej, niszcząc bądź ograniczając znacznie liczebność wielu gatunków, zajmujących tę samą niszę ekologiczną co *O. cruda* oraz ich wrogów naturalnych. Po zaprzestaniu stosowania pestycydów *O. cruda* okazała się gatunkiem najbardziej ekspansywnym, o dużej plastyczności ekologicznej, w krótkim czasie wypełniając powstałą lukę.

O bardzo silnym zachwianiu równowagi ekologicznej w badanym ekosystemie, świadczy także niska liczebność gatunków *Noctuidae* należących do najliczniejszych, w badanym typie zbiorowisk roślinnych. Przykładowo można tu wymienić: *D. mendica*-3 osobniki, *A. prasina*-4, *E. transversa*-35, *A. pyramidea*-13, *A. berbera*-8 czy *C. nupta*-1 osobnik w ciągu całego okresu badań. Jednocześnie obserwowano duży udział gatunków obcych w badanym zgrupowaniu, napływających drogą migracji z otaczających rezerwat zbiorowisk roślinności segetalnej. Należą do nich: *A. exclamationis*-106 osobników czy *X. c-nigrum*-472 osobniki. Porównując liczebność wymienionych dwóch grup, wyraźnie widać negatywny wpływ przeprowadzonych zabiegów ochrony lasu na terenie rezerwatu, na badane zgrupowanie *Noctuidae*. Nie można wykluczyć, że ze względu na stosowanie pestycydów, zmniejszyła się ogólna liczba gatunków sówkowatych występujących w badanym zgrupowaniu.

W związku z powyższymi obserwacjami autora, wydaje się wysoce nierozważne ponowne zastosowanie zabiegów ochrony lasu, tym razem biopreparatem „Bactospeine”, na terenie rezerwatu w 1987 r. w celu zwalczania licznego pojawu *Tortrix viridana* L. Pojaw ten obserwowany przez autora, chociaż bardzo liczny, nie doprowadziłby do wydzielenia się posuszu, a jedynie mógł odbić się zmniejszeniem przyrostów i wartości technologicznej drewna. Jednak przecież nie troska o wartość drewna jest czynnikiem prowadzącym do tworzenia rezerwatów przyrody, a raczej konieczność ochrony ciekawych, unikalnych w swoim rodzaju ekosystemów. W przypadku badanego rezerwatu te cele nie zostały osiągnięte. Równowaga ekosystemu została silnie naruszona. Biorąc pod uwagę izolację przestrzenną badanego rezerwatu od innych zwartych kompleksów leśnych przypuszczać należy, że może ona nie wrócić już do stanu poprzedniego. Pewne elementy ekosystemu mogą się ponownie nie odtworzyć.

Należy także przypomnieć o niekorzystnym wpływie, na ekosystem badanego rezerwatu, znajdującego się w pobliżu czynnego wysypiska śmieci. Przywożone tam nieczystości są w znacznej części spalane, a powstałe w ten sposób dymy zanieczyszczają atmosferę rezerwatu różnymi, bliżej nieokreślonymi

związkami chemicznymi. Mając na względzie dobro badanego rezerwatu autor apeluje do władz miejskich o likwidację tego wysypiska.

Mimo wspomnianych czynników zewnętrznych, mających negatywny wpływ na ekosystem badanego rezerwatu należy stwierdzić, że występujące w nim zgrupowanie *Noctuidae* charakteryzuje się dość dużą liczbą gatunków. Spośród nich kilka wspomnianych wcześniej należy do rzadkich, występujących w kraju na nielicznych stanowiskach. Świadczy to o wysokiej wartości przyrodniczej badanego obiektu.

SUMMARY

The paper contains results of faunistic survey of Noctuid Moths (*Lepidoptera, Noctuidae*) in „Meteoryt” reserve in Morasko near Poznań in years 1986–1987. The community consists of 188 species. For these species the domination structure has been established. The eudominant is *Orthosia cruda* (48,6%) and dominants are also represented by a single species – *Cosmia trapezina* (6,7%). Unusually low frequency of typical species for such kind of habitat was noticed: *Diarsia mendica* – 0,03%, *Anaplectoides prasina* – 0,04%, *Eupsilia transversa* – 0,35%, *Amphipyra pyramidea* – 0,013% and *Catocala nupta* – 0,01%. The results indicate unbalanced ecological situation in the reserve. The reason is probably the application of insecticides to fight the gradation of *Lymantria monacha* in 1980 and using the biopreparate bactospeine for fighting against abundant appearance of *Tortrix viridana* in 1987.

PIŚMIENNICTWO

- BIELEWICZ M., 1973: Motyle Bieszczadów Zachodnich i Pogórza Przemyskiego. cz. I tzw. *Macrolepidoptera*. Roczn. Muz. Górnośl., Przyroda, Bytom, 7: 1–170.
- BUSZKO J., NOWACKI J., 1990: Łowność sówkowatych (*Lepidoptera, Noctuidae*) na światło i przynętę pokarmową, w zależności od temperatury i wilgotności powietrza. Wiad. Ent., 9: 13–20.
- DZIĘCZKOWSKI A., PNIEWSKI Z., 1971: Projekt rezerwatu geologiczno-florystycznego na Górze Moraskiej pod Poznaniem. Przynr. Pol. Zach., Poznań, 9 (1–4): 32–47.
- DROZDA A., 1962: Fauna motyli okolic Raciborza. Roczn. Muz. Górnośl., Przyroda, Bytom, 1: 81–131.
- KARPOWICZ S., 1928: Spis łuskoskrzydłych Ziemi Sandomierskiej. II., Pol. Pismo Ent., 7: 93–122.
- KLONOWSKI J., 1975: Materiały do fauny motyli większych Wielkopolski. Bad. Fizjogr. Pol. Zach., Poznań, 28 (C–6): 140–161.